

Κρίτων Ηλιόπουλος

Πεντάχρονα νήπια να βλέπουν το ασώματο κεφάλι μιας «κυρίας» στο γυαλί να τους μαθαίνει τραγουδάκια και παραμύθια, ενώ η μαμά θα τους ταΐζει το πρόγευμα και θα τους δίνει το «ποντίκι» να κάνουν χειροτεχνίες σε powerpoint.

Κάποτε σε μια κωμόπολη της ρώσικης στέππας οι κάτοικοι καθημερινά παρατηρούσαν δύο εργάτες του δήμου να κάνουν μια παράξενη δουλειά στους δρόμους. Πήγαιναν ο ένας πίσω από τον άλλον. Ο πρώτος είχε έναν κασμά στον ώμο και ο δεύτερος ένα φτυάρι. Ο πρώτος άνοιγε με τον κασμά έναν λάκκο και αμέσως μετά ο δεύτερος εργάτης με το φτυάρι τον γέμιζε ξανά με χώμα. Οι περαστικοί δεν έδιναν σημασία, άλλωστε δεν ήταν εποχές για να ρωτάς αυτό που δεν σε μέλει. Κάποιος ξένος ωστόσο ρώτησε τους εργάτες γιατί έκαναν αυτή την τόσο ανόητη δουλειά και πήραν την εξής απάντηση: «Κανονικά έπρεπε να φυτεύουμε δέντρα, αλλά δέντρα δεν έχουμε και ο εργάτης που τα φύτευε είναι άρρωστος. Όμως εμείς πληρωνόμαστε και πρέπει να συνεχίζουμε τη δουλειά μας».

Με κάπως ανάλογο τρόπο και παρόμοια επιχειρηματολογία **επιβλήθηκε από την πολιτική εξουσία η υποκατάσταση των σχολικών μαθημάτων από οθόνες, πλατφόρμες και ασώματες ομιλούσες κεφαλές σε τηλεπαράθυρα.**

Μαθητές και καθηγητές ανέλαβαν την «υποχρέωση», δέχτηκαν το «χρέος» και το «καθήκον» να συνδεθούν με συγκεκριμένα και όχι άλλα προγράμματα τηλεοπτικής απασχόλησης (διότι μάλλον για **απασχόληση** μιλάμε **παρά για εκπαίδευση**). Μάλιστα πολλοί ένιωσαν καμάρι, υπερηφάνεια που τελικά τα κατάφεραν να συνδεθούν με τις πλατφόρμες και τα chatrooms και (γιατί όχι) ίσως ορισμένοι να βολεύτηκαν μ' αυτή τη λύση που συχνά καταλήγει σ' ένα μονόλογο τηλεπαραθύρων, μια επανάληψη της κουλτούρας της τηλεόρασης. Με άλλα λόγια η μέθοδος χειροτερεύει το πρόβλημα που επιχειρεί να λύσει, την

ουσιαστική επικοινωνία δάσκαλου - μαθητή.

Με τις πιεστικές διαταγές του υπουργείου, όχι μόνο χάθηκε μια ευκαιρία να αναβλύσει η πρωτοβουλία, η δημιουργικότητα και η πρωτότυπη διαδικασία της μάθησης, αλλά επιπλέον καταρρακώθηκε ο ορισμός της ουσιαστικής διδασκαλίας, της αμφίδρομης και πολύπλευρης σχέσης που αναπτύσσεται καθημερινά.

Το αποτέλεσμα πιθανόν θα έχει βαριές συνέπειες και μάλλον θα είναι επιζήμιο για τους μαθητές, τους δασκάλους ακόμα και τους γονείς. Τόσο για τους γονείς εκείνους που για πολλοστή φορά έβλεπαν τα παιδιά τους καρφωμένα ατέλειωτες ώρες μπροστά σε μια οθόνη όσο και για εκείνους που δε διέθεταν την κατάλληλη οθόνη και είτε αναγκάστηκαν άρον-άρον ν' αγοράσουν είτε έμειναν στο περιθώριο. Ας σκεφτούμε μια τετραμελή οικογένεια με δύο γονείς υπαλλήλους που αναγκάστηκαν να εργαστούν από το σπίτι και δύο παιδιά μαθητές γυμνασίου σ' ένα διαμέρισμα της Αθήνας. Έπρεπε κάθε πρωί να διαθέτουν **4 διαφορετικούς χώρους εργασίας, τέσσερις οθόνες και πληκτρολόγια, τέσσερα ζευγάρια ακουστικά και μικρόφωνα**. Στα διαμερίσματα των πόλεων παιδιά και γονείς έχαναν την εικόνα του ουρανού (πρωτόγνωρα καθαρού) και του δρόμου, ενώ τα παιδιά στην ύπαιθρο, με τον αέρα να μυρίζει έντονα μάραθο και χαμομήλι την άνοιξη, είχαν καθήκον να κοιτάζουν την «κυρία» και τον «κύριο» στην οθόνη. Και οι «κύριοι» είχαν καθήκον να παρακολουθούν τις διαταγές της κυβερνήσεως που κάθε τόσο τις μετέδιδε με άλλα τηλεπαράθυρα. (Η γνωστή ρεκλάμα με το His masters voice στο παλιό γραμμόφωνο. Η φωνή του «κυρίου» μαζί με την εικόνα του θα μπορούσε να γίνει ξανά επίκαιρη).

Δεν μιλάμε για φοιτητές πανεπιστημίων ή έστω για τελειόφοιτους του λυκείου. Οι φοιτητές έχουν περάσει σε άλλο τρόπο μάθησης και εργασίας και οι τελειόφοιτοι του λυκείου έχουν μπει στο στάδιο της εντατικής προετοιμασίας για παρατεταμένη εξεταστική περίοδο. Αυτή είναι μια άλλη συζήτηση. Μιλάμε για τα μικρά παιδιά και τους έφηβους.

Όταν το «φάρμακο» είναι χειρότερο από την ασθένεια

Το πιο επώδυνο και επιζήμιο αποτέλεσμα της τηλεοπτικής απασχόλησης με τις ασώματες κεφαλές στην οθόνη αφορά τα παιδιά του δημοτικού και τους έφηβους του γυμνασίου. Αφήνουμε απ' έξω τη γελοία προσπάθεια ορισμένων να επιβάλουν ακόμα και σε πεντάχρονα νήπια να βλέπουν **το ασώματο κεφάλι μιας «κυρίας» στο γυαλί να τους μαθαίνει τραγουδάκια και παραμύθια, ενώ η μαμά θα τους ταΐζει το πρόγευμα και θα τους δίνει το «ποντίκι» να κάνουν χειροτεχνίες σε powerpoint**.

Παιδιά και έφηβοι σήμερα χωρίζονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες. Όσα είναι εξοικειωμένα με τους υπολογιστές και τα smartphones και περνούν αμέτρητες ώρες παίζοντας και συνομιλώντας «εξ αποστάσεως» και σε όσα δεν έχουν τα παραπάνω. **Όλοι βγαίνουν ζημιωμένοι από την επιβολή επιπλέον τηλεοπτικής απασχόλησης.**

Αλλά τι θα μπορούσαμε να κάνουμε; Ίσως υπήρχαν και άλλες επιλογές και μάλιστα ορισμένες είχαν αρχίσει να διαφαίνονται ώσπου η εξουσία ήρθε να επιβάλει «υποχρεωτικά» τα webex, τα διάφορα chatrooms και τόσα άλλα που **ανάγκασαν χιλιάδες δασκάλους να σπαταλήσουν τον αυθορμητισμό, την έμπνευση και την επινοητικότητα τους για να μάθουν αρκτικόλεξα και χειρισμό διαδικτυακών εφαρμογών.**

Υπήρξαν μαθητές και δάσκαλοι που γέννησαν ιδέες, που φύτεψαν φυτά σε ζαρντινιέρες και σε αυλές για να μελετήσουν τη φυλετική και αφυλετική αναπαραγωγή, υπήρχαν δάσκαλοι που υπέδειξαν ως εργασία στους μαθητές τους να μετρήσουν το ύψος της απέναντι πολυκατοικίας με τη μέθοδο του Θαλή ή να «μετρήσουν τ' αστέρια» και να παρακολουθήσουν τις τροχιές των πλανητών με τριγωνομετρικές εξισώσεις στον πρωτόγνωρα καθαρό ουρανό. Υπήρξαν περιπτώσεις δασκάλων που συνιστούσαν στους μαθητές τους ν' αφήσουν την οθόνη και να πάρουν ένα βιβλίο, ας πούμε τα «Ρω του Έρωτα», και να κάτσουν στη βεράντα ή κάτω από ένα αρμυρίκι ή έναν πλάτανο και να δουν τον κόσμο με άλλα μάτια. Να ταξιδέψουν με τον Γιούγκερμαν και τον Αλέξη Ζορμπά και να κάνουν πειράματα χημείας στην κουζίνα του σπιτιού τους ή να κάνουν μαθήματα βιοχημείας με ανάπτυξη κυττάρων ζύμης σε αλεύρι και νερό.

Ήταν μια ευκαιρία μικροί και μεγάλοι, γονείς, μαθητές και δάσκαλοι, να δουν τη μάθηση με άλλο μάτι και να εκτιμήσουν την αξία της κοινωνικής λειτουργίας του σχολείου με όλα όσα προσφέρει, από το θρανίο έως το διάλειμμα και την καντίνα.

Όλα αυτά όμως ακυρώθηκαν από την επιμονή της εξουσίας στις «πλατφόρμες» και τα chatrooms.

Πριονίζοντας το κλαδί

Δεν ήταν λίγοι οι εκπαιδευτικοί που με χαρά και προσδοκίες δούλεψαν σκληρά για να παίξουν τον ρόλο του **τηλεπαρουσιαστή μαθημάτων**. Ίσως και τώρα αρκετοί να επιμένουν ότι ήταν θετικό το αποτέλεσμα. Ορισμένοι καμαρώνουν για τα «καινούργια ρούχα του Βασιλιά» και παρότι βλέπουν ολοκάθαρα ότι ο Βασιλιάς δεν φοράει τίποτα, δεν θα το παραδεχτούν. Ωστόσο, **ο αληθινός Δάσκαλος μπορεί να διαπιστώσει ότι αυτοακυρώνεται μέσα σ'**

αυτή τη διαδικασία, ότι χάνει όλα τα ουσιαστικά χαρακτηριστικά του ρόλου του. Ένας τηλεπαρουσιαστής «δάσκαλος» μπορεί να εκπέμπει σε εκατοντάδες ή και χιλιάδες μαθητές, οι εκπομπές του να καταγράφονται και να τις παρακολουθούν όσοι και όποιοι θέλουν και όσες φορές θέλουν, όμως **ο δάσκαλος και ο μαθητής δεν επικοινωνούν μόνο με λόγια και εικόνες, επικοινωνούν και με εκφράσεις, χειρονομίες, με το πώς και πού στέκονται** και κάθονται και τόσα άλλα που έχουν περιγραφεί από καταλληλότερους.

Ο αληθινός δάσκαλος επίσης «διδάσκει» με την αξιοπρέπειά του, την ελευθερία του, την έμπνευση και τον ενθουσιασμό του. Η σημερινή κυβέρνηση όχι μόνο δεν προσφέρει τίποτα απ' όλα αυτά αλλά εξευτελίζει τους εκπαιδευτικούς.

Σε λίγο καιρό η λέξη «καθηγητής» θα είναι περίπου συνώνυμο της βρισιάς. Οι εκπαιδευτικοί δεν είναι χειρώνακτες εργάτες και δεν μπορούν να προσφέρουν αποτελεσματικό έργο με το «μαστίγιο», με εκβιασμούς και εξευτελισμούς. Χρειάζονται βιβλία, ελεύθερο χρόνο, γνώσεις, μουσική, κινηματογράφο, έμπνευση, διάθεση, ενθουσιασμό. Και κάτι ακόμα χρειάζονται. Κάτι που οι ίδιοι πλέον «ντρέπονται» να το πουν, καθώς έχουν υποστεί τρομερό ιδεολογικό βομβαρδισμό. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να αμείβονται για να μπορούν να έχουν την κατάλληλη επάρκεια και ψυχολογία για να διδάξουν. (Όπως και οι γιατροί που όλοι τους χειροκροτούσαν αλλά τώρα η κυβέρνηση τους έχει αφήσει απλήρωτους.)

Είναι μακριά νυχτωμένοι όσοι νομίζουν ότι θα φτιάξουν καλύτερους δασκάλους εάν τους αποκαλούν τεμπέληδες, αν επιδιώκουν να τους προσθέσουν ώρες και μέρες εργασίας ή να τους μειώσουν τις αμοιβές και ακόμα πιο πολύ να τους αφαιρέσουν κάθε αυτοεκτίμηση.

Ο ιδεολογικός βομβαρδισμός εναντίον δασκάλων και καθηγητών, σε συνδυασμό με την οικονομική ανέχεια και τον φόβο της ανεργίας, έχει αποπλίσει τους περισσότερους και νιώθουν ένοχοι και υπόλογοι. Πολλοί εκπαιδευτικοί σήμερα έχουν χάσει την αυτοεκτίμησή τους, δε νιώθουν ικανοί να υπώσουν αντίλογο και να διεκδικήσουν με σθένος όλα όσα απαιτεί ο ρόλος τους. Όσο για τον «συνδικαλισμό», σίγουρα μοιάζει κάτι σαν βλαστήμια και ο χαρακτηρισμός «συνδικαλιστής» μπορεί να επιφέρει χλεύη και απομόνωση καραντίνας.

Όμως οι μάχιμοι δάσκαλοι και καθηγητές έχουν περισσότερες γνώσεις και ικανότητες από κάποιον που έγινε επαγγελματίας πολιτικός από τα 25 χρόνια του. Και φυσικά περισσότερη αγάπη για τους μαθητές τους παρά για την «οικονομία», τους «επενδυτές» και το «επιχειρηματικό πνεύμα» στο σχολείο. Κανένας δε διδάσκει αποτελεσματικά από «χρέος» ή από «καθήκον», επειδή σαν στρατιώτης σε πόλεμο δέχεται κι

εκτελεί διαταγές. **Ο δάσκαλος που αισθάνεται κωπηλάτης σε γαλέρα δεν είναι δάσκαλος. Ένας διευθυντής σχολείου που σκέφτεται business as usual δεν είναι δάσκαλος.** Η συμπεριφορά αυτή της εξουσίας και των παπαγάλων της κατά των εκπαιδευτικών δεν είναι κάτι καινούργιο, με την κρίση της πανδημίας όμως πήρε άλλες διαστάσεις και έφερε νέα αποτελέσματα που θα τα αντιμετωπίσουμε στο εγγύς μέλλον.

Η σημερινή κυβέρνηση εν μέσω καραντίνας έδειξε πλήρως τις επιδιώξεις της για τη δημόσια παιδεία, την απαξίωση του σχολείου, των εκπαιδευτικών και των μαθητών. Λειτουργήσε και λειτουργεί με νοοτροπία «αυτοκράτορα», με διαγγέλματα και διαταγές που απαιτούν συμπεριφορά υπηκόων και όχι σκεπτόμενων πολιτών. Και για επιστέγασμα κατέβασε το «πολυνομοσχέδιο» για την παιδεία για να επαναφέρει τη «διαγωγή κοσμία» και να απαλλάξει από την κοινωνιολογία όσους θέλουν να γίνουν κοινωνιολόγοι, αρκεί να μαθαίνουν καλά ότι η regina rosas amat.

Αλλά κι εμείς οι «υπήκοοι» ας μείνουμε, όπως θα έλεγε κι ο ποιητής, «δειλοί, μοιραίοι και άβουλοι αντάμα» να περιμένουμε ακόμα κάποιο θάμα.

* Ο Κρίτων Ηλιόπουλος είναι βιολόγος, συγγραφέας, μεταφραστής

Πηγή: koutipandoras.gr